

BAJKA PT.

Wiele kultur - jedna Ojczyzna

ILUSTRACJE:

*Ewa Łozińska,
Ula Ziaber*

TEKST BAJKI:

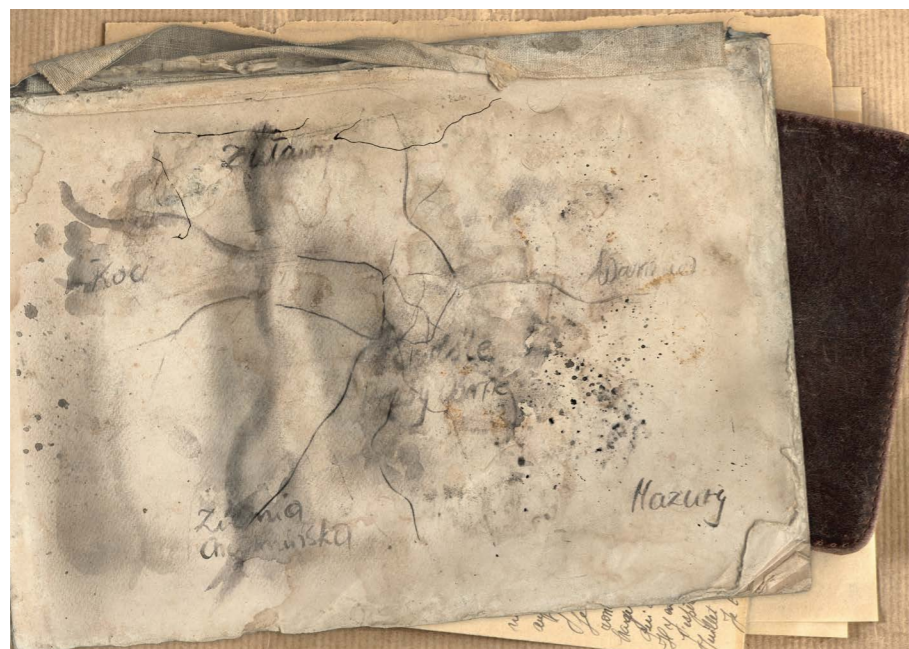
*Aneta Czapla,
Ewa Łozińska,
Marcin Kurkus*

KONSULTACJA HISTORYCZNA TEKSTU:

Justyna Liguz

1

Opowieść nasza zaczyna się w czasie, kiedy Powiśle zamieszkiwali ludzie wielu kultur. Niegdyś istniała tutaj kraina geograficzna zwana Pomezanią, a do jej mieszkańców należało pogańskie plemię Prusów. Dziś opowiem Wam historię, którą przekazał mi mój dziadek. Zawsze, kiedy go odwiedzałem, opowiadał mi niesamowite dzieje miejsc i ludzi związanych z obecną Gminą Kwidzyn, w której mieszkam. Posłuchajcie więc i wy tego, co usłyszałem od mojego dziadka.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

2

Pamiętam jak pewnego wieczoru, gdy oglądałem z dziadkiem albumy rodzinne, zapytałem go o to, czy zawsze na tych terenach mieszkali Polacy? Dziadek, patrząc na mnie z uśmiechem, powiedział: „Drogi wnuczku. Nasze tereny nigdy nie były zasiedlone tylko przez Polaków. W dawnych czasach tereny Dolnej Wisły zamieszkiwały pogańskie plemiona pruskie, a we wczesnym średniowieczu istniały tutaj, dwie kultury: pruska i słowiańska.

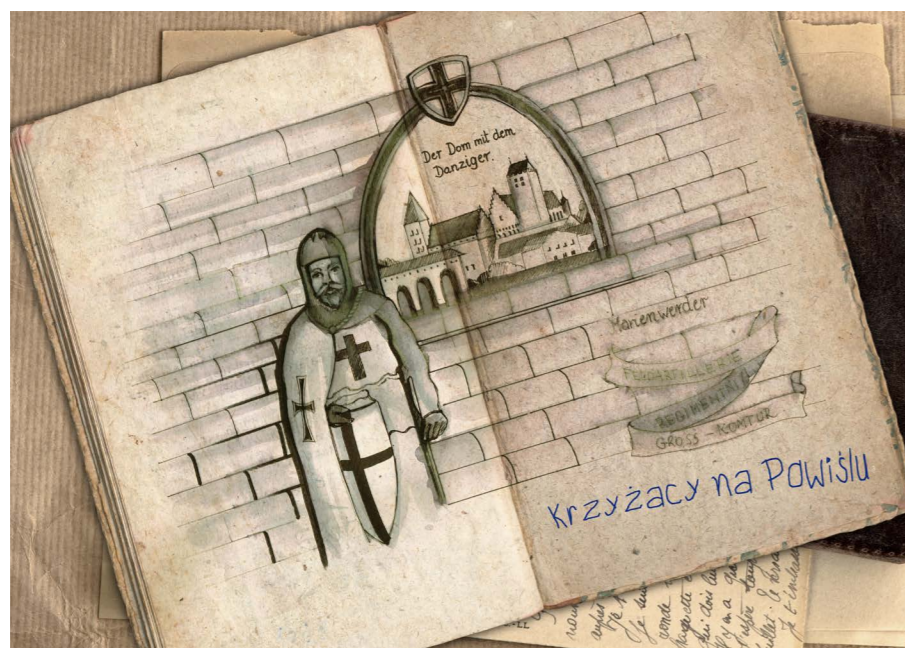
„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

3

Przybyli tu również Krzyżacy, którzy wśród ludów pogańskich mieli wprowadzić religię chrześcijańską. Na Powiślu i okolicznych ziemiach wznosili okazałe zamki, zakładali grody oraz budowali drogi. Ich architektura była bardzo nowoczesna i trwała, jak na tamte czasy. Krzyżacy posiadali własne cegielnie, w których wypalano cegły świetnej jakości. Dzięki temu wiele ich zamków przetrwało i można je podziwiać po dziś dzień.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

Der Dom mit dem
Danziger.

Marienwerder

FELDARTILLERIE

REGIMENT NR. 1

GROSS-KOMTUR

Krzyżacy na Powiślu

4

W czasach panowania Krzyżaków na tereny Powiśla zaczęli przybywać osadnicy z Holandii i Niemiec. Jedną z najbardziej wyróżniających się grup kulturowych byli mennonicy. Pochodzili z Holandii, więc nazywano ich „Olędrami”. Posiadali szczególne umiejętności, które były bardzo przydatne na tych terenach. Nasze ziemie w owym czasie były zalewane przez rzekę Wisłę, a najtragiczniejsza w skutkach była powódź z 1479 roku, która zniszczyła wiele wsi, kościołów i pastwisk na Nizinie Kwidzyńskiej doprowadzając tutejsze osadnictwo do upadku. Wisła stanowiła żywioł, z którym pierwsi osadnicy nie potrafili się uporać.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

1479

LE
ADDRESS

aisel

me

me
me
what a
it a
n to
n
her
a

5

Mennonici byli doświadczonymi budowniczymi wałów przeciwpowodziowych, które chroniły pozostałych mieszkańców przed zalaniem. Osuszali też podmokłe tereny, budując liczne kanały melioracyjne z siecią śluz oraz przepompowni, aby przygotować je pod uprawę roli. Duża część terenów nadwiślańskich była określana, w tym czasie, jako nieużytki. Stąd wiele wsi, które zakładali mennonicy posiada w swojej nazwie słowa takie jak pola, łąki, pastwiska np. Gniewskie Pole, czy Wielka Pastwa.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

BSESX
ADDRESS

*Grandes
était a
lutter to
qui n'i
l'empen
erna
mises*

6

Mennonici wyróżniali się także ubiorem, który był bardzo skromny. Unikali barw jaskrawych, a zamiast guzików używali zatyczek. Ojciec rodziny, w dzień świąteczny, ubierał się w czarny kaftan bez zabortów, białą koszulę, czarne rajtuzy i trzewiki. Kobiety chodziły w czepkach, prostych sukniach i fartuchach. Nie sposób nie zauważyć tego, co pozostawili po sobie mennonici. Do dnia dzisiejszego możemy podziwiać domy podcieniowe, spacerować wałami wiślanymi, a także oglądać stelle czyli tzw. stojące pomniki nagrobne, które najlepiej zachowały się w miejscowości Mareza. Ślady pochówku mennonitów istnieją także w takich miejscowościach jak Lipianki, Janowo, czy Podzamcze. A w Państwie znajduje się jedyny zachowany kościół, wybudowany przez nich w 1910 roku.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

ICH RELIGIA
BYŁA PRACA

E
BSESX
ADDRESS

ponde...
regrette...
qui...
y en a...
père...
M...
Je t'im...

7

Inną społecznością, która zamieszkiwała tereny Gminy Kwidzyn i miasta Kwidzyn byli Żydzi. Pierwszym Żydem, który osiedlił się w Kwidzynie był bankier Leib Jacob Levin. Przybył on tutaj wraz z rodziną w 1790 roku. Do gminy żydowskiej w Kwidzynie należeli również okoliczni Żydzi mieszkający w miejscowościach takich jak Korzeniewo, Mareza, Gardeja czy Opalenie. Nie była to społeczność liczna, ponieważ prawo nadane przez króla pruskiego pozwalało osiedlać się tylko tym, którzy byli bogaci.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

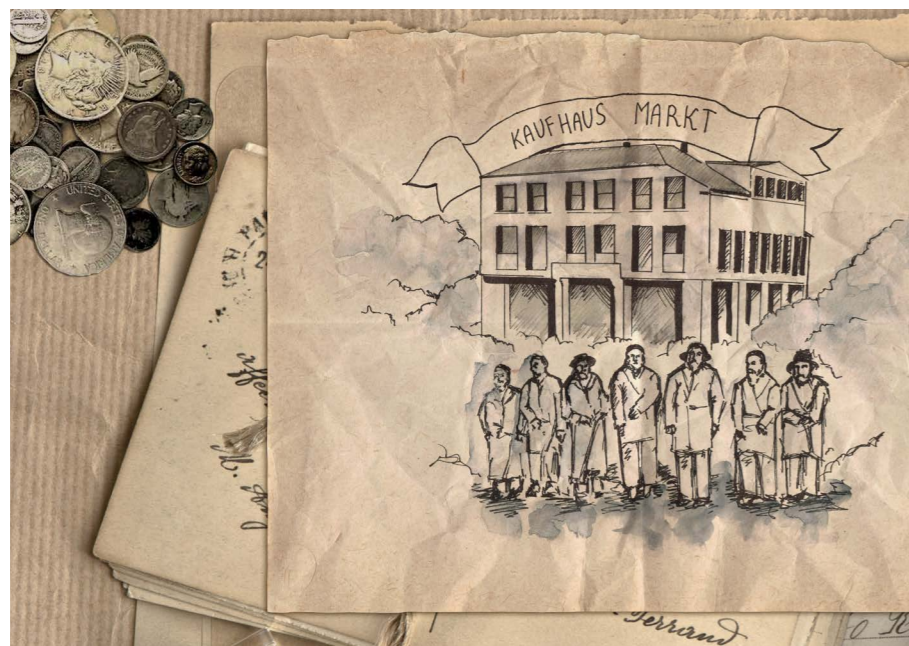
1790

*...e par
...tore
...ome
...le v
...tu r
...e et
...es n
...le fa
...espre
...fore
...Brenton
...était
...Cutter
...Qui
...Loup
...le sera
...imade*

8

Miejsca ludność żydowska utrzymywała się przede wszystkim z handlu. Byli wśród nich rzemieślnicy, przedsiębiorcy i właściciele małych sklepików, które zaopatrywały mieszkańców w przedmioty codziennego użytku. Jednym z najbardziej znanych sklepów żydowskich w mieście był Dom Towarowy, w którym zaopatrywała się cała miejscowa ludność. Można by go porównać ze współczesną galerią handlową.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

Handwritten notes on a piece of paper, partially obscured by coins. Some legible words include "Dust" and "Ferran".

Ferran

9

Wielką wartość dla społeczności żydowskiej stanowiło życie rodzinne. W wychowaniu dzieci, rodzice kładli szczególny nacisk na wpajanie zasad moralnych, takich jak choćby niesienie pomocy potrzebującym. Gmina wspierała również zdolną młodzież pokrywając koszty związane np. z wykształceniem.

W życiu codziennym obowiązki wobec prawa i nowej ojczyzny Żydzi wypełniali bardzo sumiennie. Wśród innych grup nie wyróżniali się nawet ubiorem. Podobnie jak u menonitów, ich strój był skromny. Zarówno mężczyźni jak i kobiety wybierali stonowane kolory i unikali zdobień.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

dobro

skromnoś

pomoc potrzebującym
uczciwość sprawiedliwość
skromność

dobroć

E

BSEST
ADDRESS

emailed

L

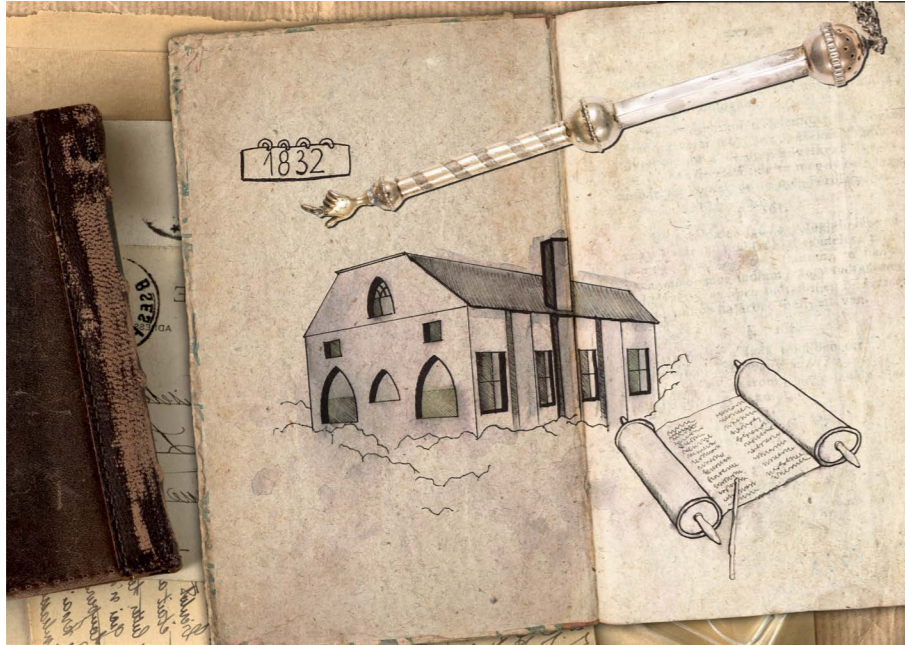
Row

me

ne
ne
lot
it a
to
n
me

10

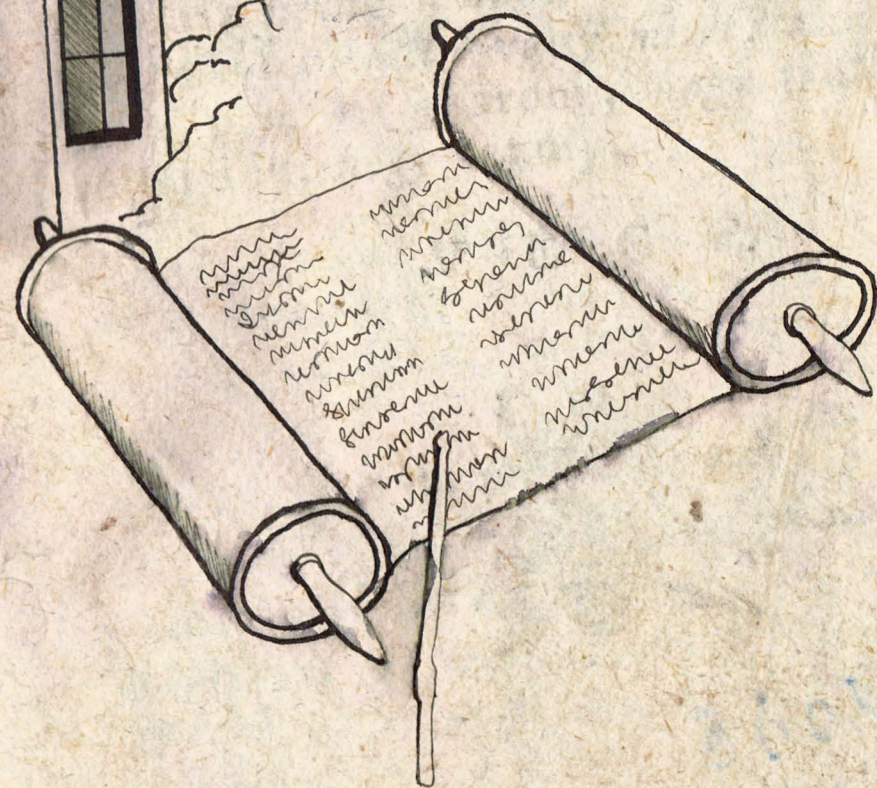
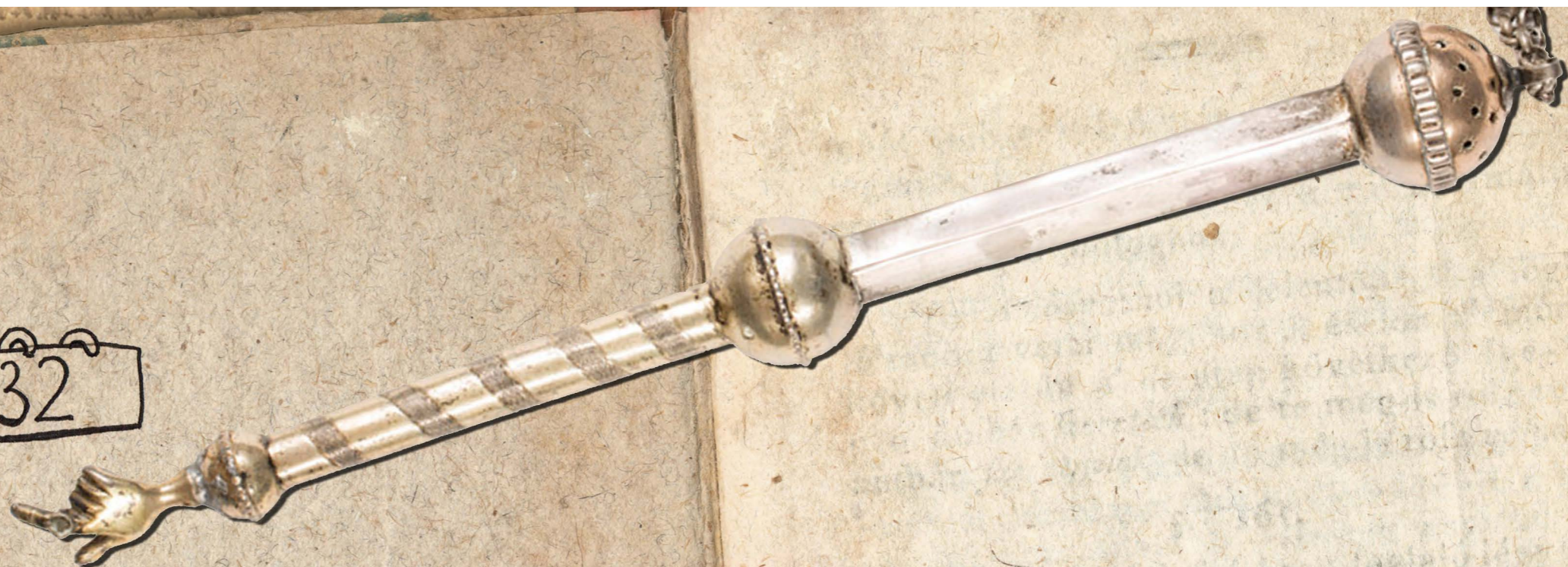
Miejscem wspólnych spotkań oraz modlitw dla gminy żydowskiej była synagoga w Kwidzynie. Została wzniesiona w 1832 roku, a jej budowę sfinansowało jedenastu mężczyzn z gminy żydowskiej. Społeczność żydowska posiadała również swój cmentarz, który znajdował się przy ul. Grudziądzkiej.

Religia odgrywała bardzo ważną rolę w życiu tej społeczności. Główną księgą z której Żydzi czerpali mądrość i prawdy religijne była Tora czyli tzw. „Pięcioksiąg Mojżeszowy”. Zasady w niej zawarte stanowiły podstawę zarówno w życiu prywatnym, jak i społecznym.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

1832

11

Mennonici i Żydzi stanowili jednak niewielki procent ludności Powiśla. Mieszkali tu również Polacy i Niemcy. Polacy starali się utrzymać polską kulturę i język. Byli też jedyną grupą, dla której część dokumentów urzędowych, poza językiem niemieckim drukowano również po polsku. W Kwidzynie znajdowała się drukarnia rodziny Kanterów, drukująca pisma i książki w naszym ojczystym języku.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

12

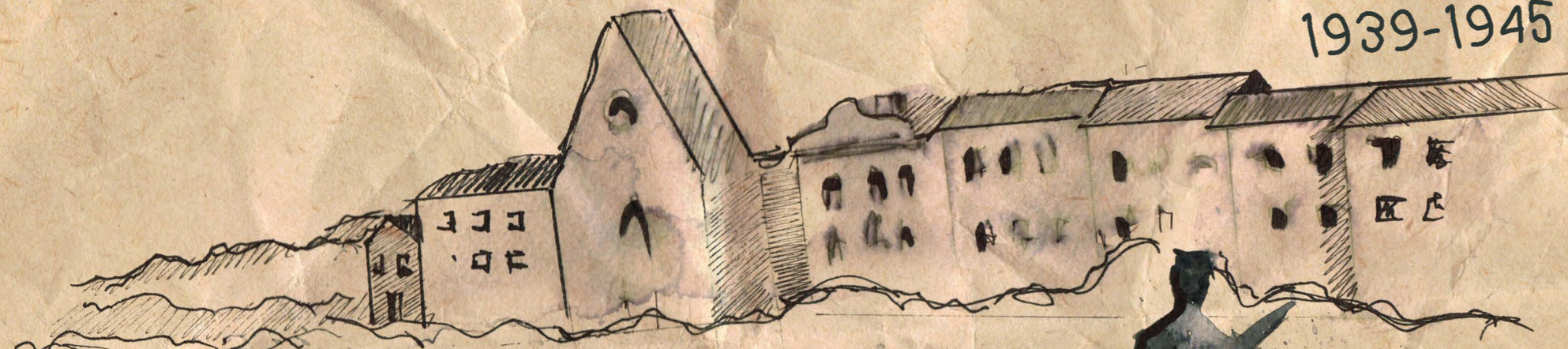

Okres II wojny światowej to czas wielkich zmian dla tego regionu. Znacznie zmniejszyła się liczebność gminy żydowskiej. Wraz z końcem wojny i zmianą granic państwowych, Niemcy zaczęli opuszczać tereny Powiśla i okolic. Rok 1945 kończy również 400 letnią, nieprzerwaną historię mennonitów na tych ziemiach. W ich miejsce zaczęli natomiast przybywać Polacy, którzy tutaj szukali dla siebie miejsca w powojennej rzeczywistości. Nowi mieszkańcy nie znali jednak kultury tej ziemi i nie potrafili o nią zadbać.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

1939-1945

13

Każda z grup etnicznych zamieszkujących Powiśle była wyjątkowa, nie tylko pod względem kultury i wyznawanej religii, ale również ubioru. Jedną z najstarszych technik zdobienia tkanin, na tym terenie, był haft biały. Sztuka hafciarska, polega na wyszywaniu na materiale wzorów za pomocą igły i nici. Na Powiślu haft biały jest do dzisiaj charakterystycznym elementem regionalnego stroju, który nosi się podczas różnorodnych uroczystości i świąt. Strój ten ukazuje piękno powiślańskiej krainy.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

7. 74
NEW YORK

LE
ADDRESS
BSEST

Miss

L

no

erlot
tut a
ter to
ai n
open
ma
ade

14

Haft biały był początkowo wyszywany na szarym płótnie. Dopiero w późniejszym okresie wprowadzono inne kolory, m.in. wykorzystywano płótno barwione na niebiesko lub czerwono. Haft biały cechowały wzory geometryczne i roślinne. Najchętniej nawiązywano do lokalnej flory, a więc pojawiały się takie motywy jak: rumianek, dmuchawiec, goździk, liść dębu, czy tulipan.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

ANS - LE PA

15

Dziadek w swoich opowieściach przekazał mi wiedzę, dzięki której dowiedziałem się, co oznacza słowo wielokulturowość. Dzieje naszych ziem są dla mnie inspirujące i pokazały mi, że mimo różnic w tradycjach, wyznaniach i ubiorze, ludzie zamieszkujący tereny Powiśla potrafili żyć w zgodzie i dbać o swoją tożsamość. Także dzisiaj można podążać śladami tej historii: wędrować szlakiem zamków krzyżackich, miejsc związanych z życiem i działalnością menonitów, a także odnaleźć ślady istnienia gminy żydowskiej w Kwidzynie.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

wielokulturowość

wielokulturowość

wielokulturowość

wielokulturowość

16

Dziadek zawsze powtarzał mi jedno zdanie: „Współczesną historię piszemy ty i ja”.
W dzisiejszych czasach na tereny Powiśla również przybywają ludzie różnych kultur i narodowości. Mam nadzieję, że wspólnie będziemy tworzyć historię naszego regionu w zgodzie i wzajemnym poszanowaniu tak, jak nasi przodkowie.

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

17

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

A decorative border in a dark teal color frames the page. It features intricate knotwork and floral motifs, including stylized leaves and berries in the corners and repeating diamond and arrow patterns along the sides.

Karniec

„Wiele kultur - jedna Ojczyzna”

Tekst: Ewa Łozińska, Aneta Czapla, Marcin Kurkus,

Ilustracje: Ewa Łozińska i Ula Ziober

Konsultacja historyczna tekstu: Justyna Liguz

Koordynatorki projektu: Katarzyna Bednarek, Aneta Czapla

Bajka zrealizowana w ramach projektu Gminnego Ośrodka Kultury w Kwidzynie
 “WIELE KULTUR - JEDNA OJCZYZNA” dofinansowana ze środków
 Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach Programu “Patriotyzm Jutra”

Opiekun bajki:

Partnerzy:

Bajka dostępna jest na wolnej licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe
 (CC BY-NC-ND 4.0)